

מתוך סדרת הספרים

עלון כב המועדים

גליון קלא הלכות והליכות בענין "קידוש ליל שבת" ח"א

ומ"מ יש להיזהר שיקבעו השומעים יחד בעת הקידוש כדי לצאת ולא שיהיו מפורדים ומפורדים והולכים, דבצורה כזאת לא הוי קביעות סעודה (משנ"ב שם שם).

הטעם שאין אומרים לעמוד מחמת עדות: כיון שאמרו ויכולו בבית הכנסת מעומד אין מקפדים על זה בקידוש בבית ואומרים אותו מיושב כשאר הקידוש (משנ"ב רע"א ס"ק מז).

עמידה ושיבה

יש הנוהגים: לעמוד באמירת "יום השישי" (רמ"א רע"א י עיין שם שכתב רק באמירת יום השישי) ובאמירת "ויכולו" (ש"ע שם), ומתיישבים לפני ברכת הגפן (משנ"ב שם ס"ק מה, אור זרוע ב ב וכך נהג החת"ם הובא בפסקי חת"ם שבת קודש כג).

הטעם בעמידה באמירת "יום השישי": לכבוד השם לפי ש"יום השישי" "ויכולו השמים" נרמז בזה שם השם בר"ת **"יהוה"** (עיין רמ"א רע"א י).

הטעם בעמידה באמירת "ויכולו": לפי שזה עדות, ועדות אומרים בעמידה (ש"ע רע"א י).

ישיבה בשאר הקידוש, הטעם: כדי שיהא קידוש במקום סעודה (כל בו סימן לא, משנ"ב רע"א יט).

סדר הקידוש

טלית גדול: יש הנוהגים: לקדש על היין כשהוא מעומף בטלית גדול (ש"ע האר"י ע קג על פי האר"י ז"ל).

מנבעת [כובע] וחליפה בקידוש

יש הנוהגים לקדש עם כובע וחליפה, ומקורו במנהגי מהרי"ו (דף נז) שהביא מקיצור השלי"ה שכתב שיש נוהגים לעשות את הקידוש במלובשים כמו שהולכים לבית הכנסת ואשרי להם, וכן כתב המשנ"ב (קפ"ג ס"ק יא) "ירא שמים לא יברך במצנפת רק ישים הכובע על ראשו ויש הנוהגים אף להתעמף בכנף עליון" **והטעם:** לפי שכוס של ברכה נאמר בו עיטוף (ברכות נא, א) וכוס של קידוש נקרא כוס של ברכה (רע"א משנ"ב שם ס"ק מב) ולכן יש הנוהגים ללבוש כנף עליון, (עיין מג"א קפ"ג ה בשם הב"ח שזה בכלל העיטוף, עיין משנ"ב קפ"ג ס"ק יא, וכ"כ הבני יששכר וליקומי מהר"ח ח"ב סדר קידוש דל"ש, ששי"ב ח"ב פרק מז כז).

מצווה עשה מן התורה לקדש את יום השבת בכניסת שבת בדברים שנאמר (שמות כ ח) **"זכור את יום השבת לקדשו" ודרשו חז"ל "זכרהו בשבח וקידוש, ומדברי סופרים** (תוס' סוכה לח, א ד"ה מאי) **שתהא זכירה על ידי יין** (רמב"ם בט הלכות שבת הלכה ו הובא במשנ"ב רע"א ס"ק ב, פסחים קו, א רשב"ם שם ד"ה לקדשו).

צורת הקידוש עמידה או ישיבה

עמידה בקידוש: "ויכול לעמוד בשעת קידוש" (ש"ע רע"א י).

יש הנוהגים: לעמוד בשעת הקידוש [ושותים בישיבה יבואר בהמשך] (ש"ע רע"א מ, וכן הוא על פי סוד עיין כה"ח רע"א סב).

והטעם בעמידה: לכבוד פני מלך שאנו יוצאים לקראתו (כל בו אורחות חיים הבלה כז) ואע"פ שצריך קידוש במקום סעודה ואם כן צריכים לשבת, כיון שסמוכים לשולחן נחשב בקידוש במקום סעודה.

טעם אחר: משום שאמירת "ויכולו" זה עדות ועדות דינה באמירה (משנ"ב שם, שער הכוונות ע, א).

טעם אחר: כיון שהשבת נמשלה לכלה (עיין שבת קי"ט, א) וברכות של כלה בשעת קידושיה בעמידה (ערוה"ש רע"א כד על פי האר"י ז"ל).

ישיבה בשתיית היין – אף האומרים קידוש בעמידה יושבים בשתיית היין

הטעם: משום דרך ארץ בסעודה לא יאכל אדם במעומד ולא ישתה במעומד (רקח הלכות סעודה, מטה משה תקט לענין הבלה).

יש שכתבו בדומה על פי הגמרא (גיטין ע, א) ג' דברים מתיישבים את הגוף ואחר מהם האוכל ושותה עומד (מג"א רצו ד).

ישיבה בקידוש - "ויותר טוב לישב" (רמ"א רע"א י בשם הכל בו).

יש הנוהגים: לשבת בכל הקידוש (וכך נהג הגר"א מעשה רב קכא, וכן נהג החו"א והק"י הובא באורחות רבינו ח"א שבת קידוש וסעודת ליל שבת ו, וכן הגריש"א הובא באיש על העדה עמוד לד), **והטעם:** דבכה"ג נקרא יותר קידוש במקום סעודה (ביאור הגר"א הובא במשנ"ב רע"א ס"ק מז).

טעם אחר: לא ממעם קידוש במקום סעודה אלא כיון שאחד מוציא את חבריו בעיני קביעות שיקבעו יחד, ובישיבה הוי קביעות (משנ"ב שם).

ישיבת השומעים לפי טעם זה גם השומעים צריכים לשבת, ומסיים המשנ"ב ויש לומר שהוא רק לכתחילה (משנ"ב שם ס"ק מז).

**העלון נתרם
לע"נ ר' ישראל מרדכי ב"ר מרדכי זצ"ל**

כוונה במציגת הכוס: מצווה מן המובחר למוזג מהבקבוק לשם מצוות קידוש (שו"ע קפג ב, משנ"ב שם ס"ק ח).

מנין תיבות של הקידוש

שבעים תיבות

יש אומרים: שמנין התיבות בקידוש צריך להיות ע', ל"ה תיבות בפסוקי "ויכולו", ול"ה תיבות בברכת היום (שער הכוונות ענין קידוש, ערוה"ש רעא כו) כהשבון "יין" (וזהר תיקונין תקון כד דף סט:).

שביעים ושנים תיבות: יש אומרים שמנין הקידוש הוא ע"ב תיבות, בויכולו

יש ל"ה תיבות ול"ה תיבות של נוסח הקידוש, ועם ב' תיבות של "סברי מרנן" עולה לע"ב, רמז לשם בן ע"ב, שבשם זה הקב"ה הפליא לעשות עמנו ביציאת מצרים ובכוחו רגע הים (סדר היום סדר קידוש ליל שבת).

בנוסח אחר: ע"ב תיבות עם ב' תיבות של "יום השישי" כנגד שם של ע"ב (ערוה"ש רעא כו).

תיבות של ברכת הגפן: אין מונים תיבות של ברכת "בורא פרי הגפן", לפי

שהיא ברכת היין (שם).

אמירת פסוק "כי הוא יום" ופסוק "כי בנו בחרת"

בהרבה סידורים תיבות אלו מובאים בסוגרים ובאות קטנה, והטעם: לפי

הנתבאר אין צריך לומר אותם, כיון שאינם במנין ע' תיבות, ואין לאומרים אלא ביו"ט והעורכים טעו והכניסו בקידוש של יו"ט (וכן הביא ערוגות הבושם בשם האר"י שאין לומר "כי בנו בחרת").

ובישוב הדבר לנוהגים לאומרים

יש אומרים: שתחילת הברכה וסוף הברכה לא נספרים במנין התיבות כמו

"ברכת הגפן" וא"כ חסר י"א תיבות ונוסוף י' תיבות של "כי הוא יום וכי בנו בחרת הרי הם ע"א תיבות כנגד סנהדרין ומשה על גביהן וכן הוא בסנהדרין של מעלה.

טעם אחר מדוע אין אומרים כי בנו בחרת: לפי ששבת ניתנה במרה ועדיין

לא בחר בנו לגמרי עד שניתנה התורה (שו"ע רעא יג, ערוה"ש שם כח).

יש הנוהגים: לומר פסוק "כי בנו בחרת", ואילו פסוק "כי הוא יום" לא

אומרים (א"א מבוטשאטש רעא שנהג כך על פי מורו הרמ"ל מסאסוב).

מנהגים באמירת הקידוש

אמירת "ויהי ערב ויהי בוקר" (בראשית א לא) בלחש

יש הנוהגים לומר תיבות "ויהי ערב ויהי בוקר" בלחש "ויום השישי" בקול,

והטעם: לפי שאינו חלק מהקידוש (לבוש רעא י).

טעם אחר: לפי שאין ראוי להתחיל ביום השישי שאין בו שום ממשות (עיון

תפלה משו"ת הת"ס או"ח סימן י).

יש שמתחילים: "יום השישי ויכולו השמים".

והטעם: לפי שתחילת האותיות הם שם הוי"ה (שו"ע רעא י).

טעם אחר: כדי להוסיף על הקידוש ולהגיע למנין של ע"ב תיבות (מגן אברהם רעא כב),

טעם אחר: שהוא רומז על תוספת שבת (עיון ביאור הגר"א רעא כח).

יש הנוהגים: להתחיל מתחילת הפסוק דהיינו (בראשית א לא) מ"וירא

אלוהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ויהי ערב ויהי בוקר" (וכך נהג

הגר"ש"א הובא באשרי האיש פרק ז יד), **והטעם:** משום דקו"ל כל פסוק שמשה

רבינו לא הפסיק אנו לא מפסיקים (ערוה"ש רעא כה, ליקוטי מהר"ח ח"ב סדר

הקידוש ליל שבת בשם ספר עיון התפילה).

יש אומרים: שאין לומר תחילת הפסוק, **והטעם:** שדרשו חז"ל (בראשית

רבה ט י) "והנה טוב מאוד" זה מיתה, ולא רצו להזכיר דבר זה בקידוש של

שבת וכיון שאי אפשר לומר בענין אחר פוסקים הפסוק (עיון תפלה משו"ת

הת"ס או"ח סימן י).

ובישוב הדבר לנוהגים לומר: לפי שכשאומרים זאת בקידוש זה חיים ולא

מוות שהרי בזה אנו מקיימים את ההלכה (הגר"ש"א אשרי האיש שם).

בישוב המנהג לומר "יום השישי" אף שהוא חצי פסוק וקו"ל כל פסוק שמשה

רבינו לא פסק אנו לא פוסקים

משום שדין זה נאמר רק בדרך קריאת פסוקים אבל בדרך תפילה תחינה

ובקשה לא נאמר ומותר (דרך הדיבור רעא י, מפתח הדביר יור"ד אות י, שו"ת

מהר"ם שיק קבד, שו"ת הת"ס סימן י, שו"ת רב פועלים ח"א יא).

טעם אחר: על פי הירושלמי (תענית פרק ד ח"ג) שפסוק "ויהי ערב ויהי בוקר"

הוא פסוק בפני עצמו לפי שביום השלישי (בראשית א יג) כתוב "ויהי ערב"

וכו' בפני עצמו, ואף שבקידוש אומר את הפסוק של יום שישי, מכיון

שאותו לשון הוא פסוק בפני עצמו אינו נחשב לחסרון (יסודי ישרון ח"ג רמד).

טעם אחר: על פי הכלל כל מקום שיש אתנחתא או זקף קמן אין בו משום

כל פסוק דלא פסיק משה "והנה טוב מאוד" יש אתנחתא (שו"ת הת"ס או"ח

סימן י, ובשו"ת רב פעלים ח"א סימן יא הביא דברי הת"ס והסכים עימו רק כשיש

אתנחתא ולא איפה שיש זקף קמן).

"ויכולו": אומרים "ויכולו", **הטעם:** לפי שאמירת פסוקים אלו היא הגדת

עדות שהקב"ה ברא את עולמו בששה ימים ושבת מכל מלאכתו ביום

השביעי (משנ"ב רעא ס"ק מה) אע"פ שאמר בבית הכנסת אומר שוב בביתו

בכדי להוציא את בני ביתו ב"ויכולו" (רא"ש ערבי פסחים סימן טו, מור רעא י).

להפסיק בין "יום השישי" ל"ויכולו"

יש אומרים: שיש להפסיק מעט בין "יום השישי" ל"ויכולו", **והטעם:** כדי

להכיר שהוא אינו פסוק אחד, לפי שאסור לעשות פסוק אחד משני פסוקים

(יעב"ץ מוסך השבת אות יד, לבוש רעא י, כה"ח פלאגי לו כב).

"ויכולו" מתוך הכתב

יש אומרים: שטוב לומר "ויכולו" מתוך הכתב, **והטעם:** משום שבקידוש

מוציאים אחרים ידי חובה וקו"ל דברים שבכתב אי אפשר לאומרם בעל פה

(עיון משנ"ב מט ס"ק ז) ובכל מקום שמוציא אחרים ידי חובה מצדד המג"א

(הובא במשנ"ב שם) להחמיר שלא לומר הפסוקים בעל פה אלא מתוך הכתב

(שו"ע מט, כה"ח מט ט, שש"ב מז לא).

ויש אומרים: שאין צריך להקפיד בכך (פמ"ד א"א מט א, הגריש"א הובא בהלכות שבת בשבת ח"א עמוד שנה ואף שהוא עצמו היה אומר מתוך הכתב אמר שזה להידור בעלמא), **והטעם:** כדכתב בשו"ע (מט א) שדברים השגורים בעל פה אין דין אמירתה מתוך הכתב אף בדברים שבכתב (הגריש"א שם).

ברכת הגפן

מברך ברכת הגפן, אין אומרים "ברוך הוא וברוך שמו" בברכת הקידוש

והטעם: דק"ל כל מקום ששומע הברכה ומתכוון לצאת ידי חובתו בשמיעתו כגון קידוש והבדלה לא יענה ברוך הוא וברוך שמו דהוי הפסק, ובדיעבד אם ענה אין להתמיר בזה ויצא ידי חובה (שו"ע קכד ד, משנ"ב שם ס"ק כא).

הטעם שמתחיל בברכת "הגפן" ואחר כך על "ברכת היום".

לפי שהיין גורם לקדושה שיאמר (ברכות נא, ב) וביאר רש"י (שם ד"ה שהיין) שאם אין יין לא מקדשים.

טעם אחר: תדיר [ברכת בורא פרי הגפן] ושאינו תדיר [ברכת הקידוש] תדיר קודם [ברכות שם, אבודרהם סדר מעריב של שבת].

נתינת עיניו בנרות ובכוס

"כשמתחיל יתן עיניו בנרות ובשעת הקידוש בכוס של ברכה" (רמ"א רע"א י).

יש להסתכל על הנרות באמירת "ויכולו" ובאמירת "הגפן"

יתן עיניו - יש אומרים: שרק באמירת ד' מילים ראשונות [יום השישי "ויכולו השמים"] (לבוש רע"א י). **ויש אומרים** שיש ליתן עיניו בכל אמירת "ויכולו" (א"ר רע"א כא), בסידור האר"י כתב שהכוונה על פי סוד ליתן עיניו בתוך הכוס בשעה שאומר התיבות "ויכולו השמים".

הטעם בנתינת עיניו: משום שהוא סגולה לרפואה לעינים שבהו על ידי פסיעה גסה, (משנ"ב רע"א ס"ק מח) והוא על פי מה שאמרו חז"ל (ברכות מג, ב שבת קיג, ב) פסיעה גסה נמלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם וב' פעמים נר עולה ת"ק והמסתכל בשני הנרות של שבת יהיו לו לרפואה (מהרי"ל הלכות שבת ב בשם רבו ר' שלום מאסמרי"ך בשם שכל טוב).

בטעם הדבר שזה סגולה לרפואת העיניים

משום (משלי כז) ד"נר אלוהים נשמת אדם" (לבוש רע"א י).

הטעם בנתינת עיניו בברכת הגפן: כדי שלא יסיח דעתו מן הברכה (אבודרהם דיני שלוש סעודות, שו"ע קפג ד, משנ"ב רע"א ס"ק מט).

במנהגו של עולם: האליה רבא (רע"א כא) כתב "מיהו אין מדקדקים בזה כל כך ה"ביאו המשנ"ב" (רע"א ס"ק מח).

אמירת "סברי מרגן"

כל מקום שמברכים על כוס יין ואחד מוציא את חבריו כגון קידוש והבדלה אומרים תחילה "סברי רבותי" (שו"ע קעד ח).

ביאור "סברי": "תנו דעתכם לצאת" (כ"י קסו ב), "סבורים אתם לצאת בברכה זו" (רמ"א קעד ח).

הטעם שרק בשתיית יין של קידוש והבדלה אומרים "סברי"

לפי שהיין הביא קללה לעולם בימי נח, לכן אומרים סברי ר"ל תבינו שדעתי לשתות ובדעתכם אשתה שלא יזיק (ליקומי מהר"ח ח"ב סדר קידוש ל"ש, בשם הבי"ח קעד ח ד"ה כותו).

טעם אחר: להסב את דעתם של אחרים לשמוע את הברכה: לפי

שהמברך לאחרים באמצע הסעודה צריך לומר סברי מרגן כדי שיפנו את בית הבליעה ויניחו אכילתם ויתנו דעתן לברכה לצאת ידי חובתם (עיין ברכות מג, א) וישמעו הברכה ויענו אמן, ולכן אף שמברך על היין להוציא אחרים קודם הסעודה, אומר "סברי מרגן" כדי שלא תחלק בין ברכת היין שבתוך הסעודה לברכת היין שלפני הסעודה (רמ"א קעד ח).

טעם אחר: חשש מסם המוות נוסקל, ביאור: לפי שהיוצא להריגה

משקים אותו כוס של יין כדי שתיטרף דעתו עליו ולא ירגיש הענין (פנהדרין מה, א) ולכן אומרים סברי דהיינו היש בדעת מורי ורבותי שזה הכוס לחיים ולא למות לברכה ולא לקללה ולא יהי כאותו שנגמר דינו [והן עונים לחיי] (אבודרהם ב"ח קעד מביא טעם זה בשם הגה"ת מהרש"ל).

טעם אחר: חשש ממיתה כאדם, ביאור: לפי מ"ד (ברכות מ, א) ע"ן שאכל

ממנו אדם הראשון גפן היה ולכן נקנסה מיתה עליו, ולכן אומרים סברי מרגן היש בדעתכם שזהו לחיים ולא למות כאותו אדם הראשון והם עונים לחיי (אבודרהם).

שתיית הכוס

מלא לוגמיו: המקדש צריך לשתות מלא לוגמיו מכוס של ברכה דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לוגמיו והוא רוב של רביעית (פסחים קו, א אמר רב הונא, שו"ע רע"א יג).

הטעם מלא לוגמיו: לפי שצריך שיעור חשוב שתתיישב דעתו על ידי זה ובמלא לוגמיו מתיישב דעתו כמו שמצאנו לענין יו"כ (משנ"ב רע"א ס"ק סה).

טעם אחר: לפי שצריך להנות מכוס של ברכה ואם לא כן הוי ברכה לבטלה ושיעורו חז"ל שלא נקרא הנאה פחות ממלא לוגמיו (לבוש שם יג).

מצווה מן המבחר: יש אומרים שמצווה מן המובחר לשתות כל רביעית (א"ר רע"א כה בשם ספר המנהיג הלכות שבת יח, בי"ח תפו בשם מהרש"ל).

ויש אומרים: שיש לשתות את כל הכוס, **והטעם:** משום חיוב מצווה (הגרנ"ק חוט שני הו).

טעימת המקדש תחילה: יטעום המקדש תחילה ואחר כך נותן לשאר המסובים (ברכות מז, א, עיין תוס' הרא"ש שם עיין שו"ע רע"א מז).

טעימתו של המסובים

מצווה מן המובחר שיטעמו כל המסובים (רא"ש פסחים מז, א, שו"ע רע"א יד), **והטעם:** משום חיוב מצווה ואין צריכים לטעום שיעור רביעית וסני בטעימה (משנ"ב שם ס"ק עא).

שתיית היין בקידוש בבוקר: הגרי"ז היה מקפיד שישתו המסובים בפרט מיין של קידוש של הבוקר, **והטעם:** משום דהוי כברכת הנהנין ובלי שתיה לא יצא ידי חובה (הובא בתשובות והנהגות ח"א סימן רסד).

שתייה מהכוס שקידשו עליו

יש הנוהגים: לשתות מהגביע שקידשו עליו (הגרש"א אשרי האישי פרק ז יא).

והטעם שאין חוששים לדברי חכמים שאמרו (מסכת דרך דרך ארץ פ"ט, ש"ע קע

טז) "לא ישתה אדם מן הכוס ויתן לחבירו מפני סכנת נפשות".

מהו מפני הסכנה: לפי שחוששים שמא שתה ונתערב רוקו ומאוס לחבריו ואם הוא אסמניסט יש סכנה בדבר שישתה מכיון שמתבייש לסרב (מ"ז קע).

טעם אחר: שחוששים שמא יש איזה חולי מסוכן ויצא לשיורי המשקה ויש

בכך משום סכנת נפשות (צוואת ר"א הגדול הובא במשנ"ב קע ס"ק לו).

לפי שבשתיית הכוס שבעל הבית מקדש ויודעים שאין לו חולי אין איסור בדבר, ומי שהוא אסמניסט עדיף שלא ישתה ואם הוא אסמניסט במקצת יקנה במפה (בן איש חי שנה א בהר יג), ונהגו שאין חוששים ושותים מיד (קידוש כהלכתו פרק יא הערה 46 בשם שו"ת זבחי צדק ח"ב או"ח כז).

טעם אחר: לצורך מצווה שאני (שדי המד אסיפת דינים פאת השולחן ברכות לא ד"ה ואולי).

כוס פגום: שכל המסובים שותים מכוס המברך אע"פ שהוא שתה כבר לא נחשב ככוס פגום, והטעם: משום שכולם נחשבים לאחד (עיין משנ"ב קפג ס"ק כג כד, שע"ה צ"ס רע"א טט).

ברכת הקידוש

"ברא אלהים לעשות" סופי תיבות "אמת", ואמת הוא חותמו של הקב"ה, ואומרים בן כדרך שחותם אדם עצמו בסוף השטר (עיין ערוגת הבושם בראשית ב ג).

ברכת הגפן - הטעם שברכת הקידוש פותחת "בברוך" אע"פ שהיא סמוכה

לחברתה הגפן וקי"ל (שו"ע נד, א ס, א) דברכה הסמוכה לחברתה אינה

פותחת "בברוך": לפי שפעמים אינה סמוכה לחברתה ברכת הגפן, כגון אם היה שותה מבעוד יום וקידש עליו היום שלא מברך עוד פעם הגפן וכל ברכה שלפעמים אינה סמוכה לחברתה נהגו בה מנהג שאינה סמוכה לעולם (לבוש רע"א י).

ומצאנו כדבר הזה בברכות הבדלה [ברכת אש ובשמים] שפותחים "בברוך" ולא נחשב ברכה הסמוכה לחברתה לפי שלפעמים מברכים בפני עצמו (עיין ירושלמי ברכות פ"א ה"ה).

ומסיימת בברוך הטעם שמסיימת בברכה אף שמבואר שברכת המצוות אינה

חותמת בברוך: לפי שהיא ברכה ארוכה שיש בה אריכות דברים (אבודרהם בסדר מעריב של שבת).

ביאור הקידוש

"ושבת קדשו הנחלנו.. ושבתי קדשך הנחלתנו"

הטעם שבתחילה אומרים "שבתי קדשו הנחלנו" דהיינו לשון נסתר ובסופו

"ושבתי קדשך הנחלתנו" בלשון נוכח

יש שמבארים על פי המבואר בראשונים שכל ברכה שיש בתחילת מלכות יש בה לשון נסתר מפני אימת המלכות אין ראוי לדבר בלשון נוכח, וכל ברכה שאין בה מלכות יש בה לשון נוכח, ולכן בברכות שמו"ע מתחילים רק מאתה גיבור בלשון נוכח "אתה".

ולפי שבתחילת הקידוש אומרים "מלך העולם" ממשכיכים לאחריה בלשון נסתר ושבתי קדשו הנחלנו מפני אימת המלכות, אבל בגמר הברכה סמוך לחתימה שאין בה מלכות אומרים בלשון נוכח "ושבתי קדשך הנחלתנו" (ספר מצוות ועושה שבת קודש).

טעם אחר: לפי שבתחילת הקידוש מדבר מהנהגת הטבעית של ה' שהוא נעלם ונסתר בה לכן אומרים לשון נסתר, לבסוף שאומרים זכר ליציאת מצרים רומז על הנהגה הניסית שהאלוקים נגלה לעיני כל אומרים לשון נוכח (סידור נהורא בשם דרך פיקודי).

"באהבה וברצון" הטעם שאומרים בקידוש "באהבה"

לפי שכל המצוות נצטוו ישראל בנינו והיה על ידי כפיה שכפה עליהם הר כגיגית ורק לאחר מכן קבלוה באהבה, משא"כ מצוות שבת שנצטוו במרה וקבלו מצווה זו באהבה וברצון בלי שום כפיה ויש לו יתרון על כל המועדים "כי הוא יום תחלה למקראי קודש" שהרי על שבת נצטוו במרה ומקראי קודש המועדים נצטוו אחרי כן (דובר שלום על הקידוש אוצר התפילות).

הטעם שמזכירים יציאת מצרים

משום שעל מנת כן הוציאנו הקב"ה ממצרים דכתיב (שמות נ יב) "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" (רוקח תפלת ראש השנה דף תרנ).

טעם אחר: מזכירים יציאת מצרים כדי שיהיה לנו בכל הדורות עדות ומופתים שלא ישתכחו ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים (רמב"ן שמות יג טז). טעם אחר: לפי שבמצרים עבדו בהם בפרך ופרך בא"ת ב"ש יוצא ונ"ל שהוא ארבעים מלאכות חסר אחד כנגד ל"ט מלאכות של שבת כשנאלו ישראל הזהירים בשמירה שבת, ולכן אנו מזכירים זאת בשבת (ב"ח או"ח רע"א ט בשם מהר"ם).

"ברוך אתה ה' מקדש השבת"

הטעם שאין מזכיר ישראל בחתימה [כמו ביו"ט מקדש ישראל והזמנים] לפי שהשבת קדמה לישראל כדכתיב (שמות לא יז) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" ואומר (שם טז כט) "ראו כי ה' נתן לכם השבת" ודייקו מדכתיב השבת בה"א הידיעה משמע השבת שהיתה כבר דהיינו שהיא מקודשת מששת ימי בראשית קודם שנתקדשו ישראל בקדושת התורה (מסכת סופרים פרק יג הלכה יד ע"פ פירוש נחלת יעקב שם).

הטעם שאין אומרים בקידוש "אשר בחר בנו מכל העמים" כמו יו"ט

לפי ששבת ניתנה להם במרה דכתיב (שמות טו כה) "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו" ואמרו חז"ל (סנהדרין נו, ב) שבת ודינין במרה ניתנו ועדיין לא בחר בנו לנמרי עד אחר מתן תורה, וכשנצטוו על ימים טובים כבר ניתנה להם התורה ולכן אומרים אשר בחר בנו (אבודרהם מעריב של שבת עמוד קג).

הטעם שאין אומרים "ורוממתנו מכל לשון" כיו"ט

דדוקא ימים טובים נצטוו לקדש על ידי ניסים ונפלאות שעשה עימנו ה' ביו"ט ולכן אומרים "ורממנו" על שם הפסוק (תהילים ל ב) "ארוממך ה' כי ידליתני", כלומר הניסים והנפלאות שעשית עימדי שדיליתני מאויבי ולכן ארוממך אבל בשבת לא נצטוו על ידי ניסים ונפלאות אלא על ידי ששבת ממלאכתו (אליה רבא רע"א כב)